

POLITIKA VS PRIVREDA

Informacija da je Evropska unija (EU) pismom zatražila **“da se ispita privatizacija više od 20 preduzeća”** i da se utvrdi **“da li su one bile u skladu sa zakonom i evropskim kriterijumima”** koju je objavio ugledni dnevni list Blic, naišla je na veliki odjek u srpskoj javnosti. Pisanje Blica istog dana potvrdio je srpski ministar policije **Ivica Dačić** koji je rekao da je pismo EU stiglo u Ministarstvo pravde i da je ono **“već predato nadležnim državnim organima koji će se baviti ispitivanjem tih navoda”**.

Blic je objavio spisak preduzeća u kojima EU traži da se ispita proces privatizacije. Imena ovih kompanija nisu novost, jer se njihovim privatizacijama godinama bave mediji u Srbiji i vladin Savet za borbu protiv korupcije. U pitanju su privatizacije najveće srpske železare “Sartid”, zatim farmaceutskih kuća Jugoremedija i Srbolek, Veterinarskog zavoda Zemun, slučaj mobilnog operatera Mobtel, slučaj Nacionalne štedionice, prodaja najvećeg srpskog trgovinskog lanca – C market, preuzimanje Luke Beograd... Blic je posebno naglasio da se sa spiska sumnjivih privatizacija čak **“pet povezuje sa Milanom Bekom”**, jednim od najpoznatijih i najuspešnijih privrednika u Srbiji. Privatizaciju jedne od kompanija, Zastava elektro, izvršio je konzorcijum na čijem čelu se nalazi **Ranko Dejanović**, suprug predsednice Narodne skupštine Republike Srbije i potpredsednice SPS **Slavice Đukić Dejanović**.

Prema pisanju Blica, država je odmah reagovala na pismo iz Brisela.

Taj list, koji je započeo priču o pismu EU, već sutradan je objavio informaciju da su **“republičko i specijalno tužilaštvo** (za borbu protiv organizovanog kriminala) **održali sastanak na kome su tema bili slučajevi privatizacije i prodaje pojedinih preduzeća za koje se sumnja da je reč o visokoj korupciji”**. Prema saznanjima Blica, **“dobro upućeni izvor kaže da su na sastanku zaduženi tužioci koji će se baviti svakim konkretnim slučajem od 24 za koje je Brisel tražio obaveštenje dokle se stiglo u istragama”**. Informaciju o određivanju tužilaca niko od nadležnih još uvek nije potvrdio, ali je portparol Republičkog javnog tužilaštva **Tomo Zorić** izjavio da će **“sve sporne privatizacije u Srbiji biće proverene, jer Republičko javno tužilaštvo za prioritet ima borbu protiv visoke korupcije i zloupotreba koje su se desile tokom postupka privatizacije”**.

Ministar policije Dačić bio je veoma uzdržan prilikom potvrđivanja informacije dnevnog lista Blic naglasivši da na spisku koji je došao iz Brisela **“nema ničeg novog što ranije nije bilo u javnosti ili nije bilo predmet provera”**. Takođe je zanimljivo da je u drugim medijima u Srbiji skoro nezapaženo prošlo objavljivanje informacije od strane S media portal, čiji je vlasnik funkcioner Dačićevog SPS-a **Zoran Anđelković**, koja je potpuno suprotna informaciji koju je objavio Blic.

Prema onome što je objavio S media portal, **“Evropska komisija nije uputila Vladi Srbije pismo u kome zahteva rešavanje slučajeve visoke korupcije”!**?

“Ne bavimo se pojedinačnim slučajevima”, rečeno je S media portalu iz neimenovanih izvora u evropskoj administraciji u Briselu. **“Tačno je da je problem korupcije jedan od uslova koja Srbija mora da reši na putu do Evropske unije, ali nije tačno da smo poslali bilo kakvo pismo Vladi Srbije”**, rečeno je S media portalu u Briselu. **“Mi se ne bavimo pojediničanim privatizacijama, već ispunjavanjem kriterijuma. Ne šaljemo pisma, i ne imenujemo preduzeća. Mi samo kažemo u čemu je problem. Vaša zemlja i javnost znaju šta treba da se uradi kako bi Srbija dobila pozitivno mišljenje Komisije o Upitniku. Stanje je za sada prilično dobro. Ipak, moram da naglasim da mi ništa ne radimo iza kulisa i u rukavicama. Ceo postupak je transparentan. Tu su standardi, i mi pratimo kako se Srbija usklađuje sa tim standardima”**, rekao je S media portalu izvor u Briselu.

Bez obzira u kojoj se formi Brisel zainteresovao za sporne privatizacije, jasno je da su one bile tema u prepisci Beograda i Evropske unije. Ostalo je, međutim, nejasno da li se EU ovim privatizacijama bavi u procesu dobijanja odgovora na Upitnik Evropske komisije na isti način kao što traži od Srbije odgovore na pitanja o kravama, navikama građana i običajima ili za ove slučajeve postoji posebno interesovanje?

Nejasno je šta Brisel očekuje od Beograda u vezi sa ovim privatizacijama? Da ih preispita? Da utvrdi nezakonitosti i kazni odgovorne? Da dokaže da je na ovim slučajevima spreman da se bori protiv korupcije? Ako bi bilo tako, Evropska komisija bi uradila nešto što joj inače nije praksa – arbitrirala bi u jednom unutrašnjem pitanju i donosila zaključke pre konačne odluke nadležnih organa zemlje u kojoj su se desili.

Ostalo je takođe nejasno zašto je Brisel odabrao baš te slučajeve, iako ima još spornih i neuspelih privatizacija u Srbiji? Da li su oni izabrani zato što i Brisel dobija izveštaje Saveta za borbu protiv korupcije u kojima su ti slučajevi bili obrađivani, ili su se Evropskoj uniji žalile neke od stranih kompanija koje smatraju da su oštećene tim privatizacijama? Strane kompanije su do sada nekoliko puta pokazale da mogu da dobiju zaštitu Unije kada smatraju da su njihova prava u Srbiji ugrožena. Slučaj dvojnih akciza na gorivo u Srbiji koje su ukinute posle zahteva EU, smatra se samo jednim od mnogih u kome su konkurentne kompanije iz EU uspele da zaštite svoj interes. Akcize su ukinute, uvoznici goriva će imati korist, a građani Srbije će plaćati skuplje gorivo. I na kraju, kakvi će biti efekti te prepiske? Da li će pojedinci za koje se utvrdi da su kršili zakon u privatizacijama odgovarati zato što su prekršili srpske zakone ili zato što to traži Evropska unija?

Stručna javnost u Srbiji od najavljenog postupka preispitivanja spornih ne očekuje ništa. Urednica "Biznis magazina" **Radojka Nikolić** izjavila je da **"ceo slučaj može da se posmatra na dva nivoa"**. **"Prvi nivo su sporne privatizacije o kojima je Brisel obavешten pre svega kroz Savet za borbu protiv korupcije koji je redovno davao izveštaje, a bilo je i pojedinačnih žalbi"**, kaže Nikolićeva i dodaje da su drugi nivo žalbe kompanija iz EU na pojedinačne slučajeve gde se smatraju oštećenim. Srpski privrednici smatraju da bi **"preispitivanje više od 20 privatizacija po zahtevu EU moglo loše da utiče na investicije"**. Jedan od najuspešnijih poslovnih ljudi u Srbiji **Miodrag Kostić** izjavio je **"da bi često preispitivanje privatizacija moglo loše da utiču na privredu"**. **"Ko o očemu, mi o preispitivanju privatizacija. Mislim da to treba zakonski organi da rade redovno svakog dan, svakog meseca, svake godine. Ne zvuči mi dobro da svake godine pravimo novu aferu, a neke privatizacije su urađene 2001. godine"**, kaže Miodrag Kostić, vlasnik "MK grupe". Vladin Savet za borbu protiv korupcije objavio je da **"ne očekuje da će biti istražene sporne privatizacije"** jer, kažu, oni su **"tužilaštvu već dostavljali dokumentaciju o tome, ali nijedna istraga nije sprovedena"**.

Izgleda da je jedan od najuspešnijih srpskih poslovnih ljudi **Milan Beko**, čije se ime često spominje u kontekstu spornih privatizacija, znao nešto što drugi nisu znali. Dan pre objavljivanja informacije u dnevnom listu Blic, učestvujući na jednoj tribini u organizaciji nemačke fondacije Fridrih Ebert, oštro je napao srpsku vladu optužujući je da su svi u Srbiji

"izloženi plaćanju određene obaveze, reketa na svim društvenim nivoima". Beko je rekao **"da je politička oligarhija zauzela, odnosno feudalizovala, sve krupne nacionalne resurse"**. Naveo je da u **"poremećenom društvu i društvu sa oskudnim resursima, politika postaje ključni, najvitalniji i najznačajniji finansijski resurs, a politička oligarhija se ne ustručava da taj resurs potpuno monopolizuje i njime upravlja"**. On je ocenio da **"država u Srbiji prečesto primenjuje monopol sile u odnosu sa kapitalistima i da je lična sigurnost privrednika kompromitovana bez obzira što Ustav nudi garanciju demokratskih sloboda u praksi to nije tako."** **"U praksi država javno, preko svojih funkcionera, otvoreno govori o hapšenjima, jer, kako republički tužilac kaže, maj i juni biće meseci hapšenja, a onda i nagoveštava i kojim hapšenjima će biti reč"**, rekao je jedan od vodećih srpskih poslovnih ljudi Milan Beko. Ovako oštar javni nastup i teške optužbe na račun vlade više odgovaraju nekoj opozicionoj političkoj stranci nego biznismenu. Pored toga, svako ko poznaje Milana Beka zna da se on tokom poslovne karijere trudio da radi **"iz senke"** i da ne bude mnogo prisutan u javnosti. Zato ovako oštar nastup nije mogao da se desi bez povoda. Da li je povod bilo sve ono što se narednih dana dešavalo u vezi sa pismom iz Brisela, ostaje da se vidi.

Izjave Milana Beka govore o tome da se poslovna elita u Srbiji boji da bi pismo Evropske unije i najavljeno preispitivanje privatizacija moglo da se iskoristi za obračun politike sa biznisom. Bekov oštar nastup samo

potvrđuje da u odnosima između najbogatijih ljudi u Srbiji tzv. “poslovne elite” i Vlade ima dosta problema.

Najbogatiji srpski privrednici (tajkuni kako ih pogrdno nazivaju u srpskoj javnosti) okupljeni su u elitnom klubu “Privrednik”, ali čak ni tako organizovani nisu uspeli da postanu partner vladi. U zavisnosti od toga ko je bio na vlasti, neki od privrednika su imali bolji ili lošiji status, ali nisu uspeli da kao udruženje postanu neko ko zvanično utiče na politiku. U tome možda leži problem odnosa najbogatijih Srba i vlasti? Pojedini privrednici su bili veoma bliski sa određenim političarima ili vladama i na osnovu toga su dobijali unosne poslove koji su im donosili velike zarade. Odlazak “njihovih” političara, po pravilu je donosio poslovnu stagnaciju i uspon nekih drugih privrednika. Bilo je i onih koji su bili toliko moćni da su uspevali da budu uticajni u više vlada. Neki od najvećih srpskih tajkuna su počeli da se bogate još u vreme bivšeg predsednika Slobodana Miloševića (koji je vladao do demokratskih promena 2000. godine), a neki su bogatstvo stekli posle demokratskih promena. Ipak, sve do skoro je vladala neka vrste “privredno – političke idile” kojoj je sada došao kraj. Ruku na srce, kabinet Mirka Crvetkovića je vlada na koju najmanje utiču bogati privrednici od demokratskih promena koje su se desile 2000. godine do danas. Za aktuelnu vladu ne može se reći da je donosila odluke ili menjala propise koji su bili u direktnom interesu pojedinih tajkuna. Međutim, vlast je, u strahu da ne bude poistovećena sa tajkunima, izgubila svaki kontakt sa njima, što dovodi do situacije da se najvažnije ekonomske odluke donose, a da

privreda sa njima nije upoznata, niti je bilo ko pitao za mišljenje kakve će efekte te mere postići. A to je problem jednak onome kada vlada radi u nečijem interesu.

Zašto se vlast u Srbiji na ovaj način odnosi prema najbogatijim ljudima? Razlog je veoma jednostavan. Tajkuni, odnosno privrednici, imaju loš rejting u javnosti. Naravno, nemaju ni političari bolji rejting, ali oni žive od podrške građana za razliku od biznismena. Za loš imidž privrednika jedan od osnovnih razloga je činjenica da se u srpskom društvu stalno podstiče atmosfera traženja krivca za loše stanje. Jednačina glasi ovako: za siromaštvo većine - krivi su oni koji su bogati. Svetska ekonomska kriza koja je Srbiji donela dodatne problem, samo je pojačala ovaj utisak. Kada jedna vlast treba da objasni građanima zašto imaju manje plate, zašto raste nezaposlenost ili zašto nema proizvodnje, lakše je pronaći krivca u bogatim ljudima nego reći da nisu ispunjena predizborna obećanja. Možda je zato aktuelna vlada Srbije tokom svog mandata imala više javnih sukoba sa tajkunima. Tajkuni su od političara pozivani da ukinu of-šor kompanije i posluju preko firmi u Srbiji, da plaćaju poreze u svojoj zemlji, da pokažu solidarnost sa svojim zaposlenima kao i sa društvom u celini, kao i da izgrade neke javne objekte poput mostova. Svi ti pozivi ostajali su uglavnom bez odjeka.

**Stalnim sukobima sa privrednicima
Vlada nije postigla ništa, niti je postala
popularnija kod građana, ali je zato od
bogatih ljudi stvorila svoje protivnike.**

Zanimljivo je da je ekonomska kriza u svetu zblížila političare i privrednike, dok se u Srbiji desilo suprotno. Dok vlade najrazvijenijih zemalja sveta zajedno sa vodećim privrednicima traže rešenja iz krize, pokušavajući da sačuvaju radna mesta, kod nas se dešava upravo obrnut proces. Politika i privreda nikada nisu bili udaljeniji. Odnos političke elite prema vodećim privrednicima na najbolji način oslikava zašto Srbija, kao zemlja sa tako mnogo potencijala, ne koristi svoje šanse.

U Srbiji, ni političari, a ni građani nisu prihvatili činjenicu da smo izabrali kapitalizam kao društveni sistem u kome živimo. Kapitalizam ne postoji bez kapitala i bez onih koji zarađuju više i koji daju posao drugima, sviđalo se to nekome ili ne.

Zato je važno u postupku preispitivanja privatizacija da država ostane na terenu prava, odnosno da se utvrdi da li je neko kršio zakon i da odgovara ako jeste. Važno je da se taj proces ne pretvori u obračun sa bogatim ljudima, a sve u želji da se nečim "zaokupe" građani pred izbore, već da se utvrde činjenice i postupi po zakonu. Samo takvo ponašanje Srbiju kvalifikuje za zajednicu razvijenih evropskih naroda.

I na kraju, najvažnije je da se jednom počne sa rešavanjem problema koje ima zemlja. Privrednim rečnikom rečeno, neproduktivna napetost između politike i privrede u Srbiji stvara probleme i privrednicima, i političarima.

Privrednici i političari treba da sarađuju kako bi zajedno tražili rešenja kako da Srbija u ovim teškim trenucima izađe što manje oštećena iz krizne situacije u kojoj se sada nalazi.